

«Vi vil være med å
prege Nord-Europa og
Østersjø-landene i ret-
ning av en blomstrende
grønn region.»

POUL NITRUP RASMUSSEN,
DANMARKS STATSMINISTER, TIL
WEEKENDAVISEN

Innhold:

Mannen - en miljøfare?

To svenske sosiologer konkluderer med at svenske menn er 54 prosent farligere for miljøet enn kvinner.

• side 6

Fremmede arter finner smutthull

— Regelverket for å hindre biologisk forurensning er ikke godt nok. Dette sier Jan Husby i Direktoratet for naturforvaltning.

• side 7

Billig vindkraft på Kola

Kola-halvøya er på nytt i vinden. En ny rapport avdekker store muligheter for vindkraft, men vil kraftkolossen Kolenergo bygge ut vindmøller?

• side 9

Økologisk gir penger i kassa

Bønder som driver økologisk kan få høyere timelønn, viser ny rapport.

• side 10

Logrer lydig?

Direktør Håvard Holm i Statens forurensningstilsyn (SFT) får sviende kritikk fra en tidligere kollega for sin håndtering av gasskraft-saken. (Foto: SFT)

SFT-direktør Håvard Holms håndtering av gasskraft-saken blir beskrevet som «logrende lydighet». Kraftsalven kommer fra en tidligere ansatt i SFTs juridiske seksjon.

«Den holdning som her er vist, reiser alvorlige og vidtrekkende spørsmål med hensyn til SFTs troverdighet» skriver byrettsdommer Øivind Østberg. Han hevder at lojalitet prioriteres framfor integritet.

• side 3

Nordisk atom-krangel

Hvor mye er et gammelt svensk atomkraft verdt? Svenske Riksdagsmedlemmer er skeptiske til tøffe erstatningskrav fra norske Statkraft når Barsebäck skal legges ned.

Svenske myndigheter er klare for harde tak når den første svenske atom-reaktoren skal legges ned. Den norske staten

har en stor eierandel i flere svenske atomkraftverk, gjennom Statkraft. Kompensasjonen for det første verket kan komme opp i ny kraft verdt 9 milliarder kroner. Det er et åpent spørsmål om Sverige greier å legge ned alle sine atomkraftverk om kravene blir så store.

• side 8

Høyre for bedre luftkvalitet

N&M Bulletin presenterer en ny miljørapport fra Høyre der partiet går inn for bedre luftkvalitet i tettsteder. Dermed kan det ligge an til stortingsflertall for skjerpning av kravene. Også på andre områder presenter Høyre nye miljøtanker.

• side 5

Natur & miljø Bulletin

utgitt av Norges Naturvernforbund

Redaktør (konst.):

Jens Petter Toldnæs.

Redaksjon: Siri Lehne Nilsen, Andreas Tjernshaugen, Frode Rønning, Kristian Jahre.

Adresse:

Postboks 6891 St Olavs plass, 0130 Oslo.

Tlf: 22 99 33 00.

Faks: 22 99 33 10.

Direkte: 22 99 33 + 71 (Toldnæs),

72 (Nilsen), 73 (Tjernshaugen),

74 (Rønning), 22 (Jahre)

E-post: redn@sn.no

Neste utgave: 4.9.1997.

Abonnement:

199/år

(privatpersoner), 500/år

(bedrifter)

Annonser:

Tlf: 22 71 92 20.

Faks: 22 71 92 38.

Trykking:

Gan Grafisk. Trykket

på 100% resirkulert papir.

Norges Naturvernforbund:

Samme postadresse som N&M

Bulletin. Web:

<http://www.grida.no/ngo/naturvern>

E-post: naturvern@naturvern.no

norsk fagpresse®

Breer som kommer og breer som går

Noen norske isbreer tåler rekordsommeren godt og legger til og med på seg i sommervarmen. Andre er i ferd med å forsvinne.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Til tross for langvarig tropevarme over store deler av landet, vokser isbreene på Vestlandet.

Riktignok har det vært stor avsmelting, men det var en snørrik vinter. Dette gjør at breene vil ha en netto tilvekst i år, sier fungerende seksjonsleder Halgeir Elvehøy ved Bre- og snøseksjonen i NVE.

Annerledes i Jotunheimen

I Jotunheimen er det annerledes. Lite nedbør sist vinter, kombinert med høy sommertemperatur, gjør at disse breområdene vil ha et stort underskudd når sommeren er over.

NVE begynte med bremålinger i 1949.

Hovedsakelig måler vi vannbalansen for å finne ut hvilken rolle breene spiller i kraftforsyningen, sier Elvehøy til N&M Bulletin.

Norges nordligste
forsvinner

Hovedmønsteret de siste trede årene er at breene langs kysten vokser, mens breene i Jotunheimen går tilbake.

Tilbakegangen i Jotunheimen har riktignok flatet ut etter 1988, sier Elvehøy.

Enkelte breer tåler imidlertid ikke klimaet i det hele tatt de forsvinner.

— Vi vet det ikke helt sikkert, men vi tror at Omsbreen nord for Finse er i ferd med å forsvinne helt, sier Elvehøy.

Også Norges nordligste isbre, Seilandsjøkulen, ser ut til å forsvinne for godt.

— Disse breene er spesielle. De har først og fremst etablert seg på grunn av en gunstig vindretning og ligger derfor lavere enn hva de normalt sett skulle gjort. Når vindretningen forandrer seg smelter breene bort, sier han. ■

Jernbaneverket

Vi utvikler det nasjonale jernbaneliknet for det 21. århundre og for miljøvennlig transport

Jernbaneverket

OTTERAAENS
BRUGSEIERFORENING

A.s Andenes
Havfiskeselskap

Egoland

En av Sveriges største aviser har stilt spørsmål ved hva som skjer med oss nordmenn om dagen. De har lest norske valggallupper og funnet ut at mens Legoland er i Danmark ligger Egoland over kjølen. Nå kan Norge befeste denne posisjonen ytterligere ved å tyne litt ekstra kroner ut av den svenske kjernekraftavviklingen. Som en følge av folkeavstemningen for sytten år siden skal Sverige omsider legge ned to atomreaktorer. Og det attpåtil i overskuelig framtid. Det er gledelig, ikke bare for svenskene, men også for oss nordmenn, og for den saks skyld dansker, russere, finner – ja i grunn alle som befinner seg i nærheten av de mest uhyggelige ikke-militære innretninger menneskeheten har klart å frambringe så langt.

Sverige er som kjent ikke noen fattig nasjon. Det er likevel et faktum at landet har slitt i en tung økonomisk motbakke med inflasjon, konkurser og høy arbeidsledighet i lengre tid. Da er det ekstra imponerende at hardt pressede svenske politikere tar ansvar og gjennomfører et vedtak det tross alt har vært stor strid rundt. Når nedleggelsene er et faktum kan det forhåpentligvis bli et eksempel til etterfølgelse for andre land i verden.

Fullt så imponerende er det ikke dersom Norge, i dette tilfellet representert ved det statseide selskapet Statkraft, trener saken. Dette kan skje fordi Statkraft for halvannet år siden kjøpte seg inn i det svenske selskapet Sydkraft. Statkraft eier i dag 22 prosent av aksjene i det svenske atomkraftselskapet som eier de to reaktorene det er snakk om. Eierne ønsker å kryste mest mulig penger ut av nedleggelsen, noe som kan bli tungt for den svenske regjeringen. Hvorfor Statkraft i utgangspunktet kjøper seg inn i en svensk atomindustri som attpåtil er under avvikling kan man jo undres over. Når det først er gjort må Norge oppføre seg som den rike naboen landet faktisk er og ikke stikke kjepper i hjulene for en stor demokratisk miljøseier. Det er jo ikke sikkert det blåser vestavind når Barsebäck går i lufta. ■

Tidligere SFT-jurist: — Logrende lydighet fra SFT

Direktør Håvard Holm i Statens forurensningstilsyn (SFT) får sviende kritikk fra en tidligere kollega for sin håndtering av gasskraft-saken.

N&M Bulletin
ANDREAS TJERNSHAUGEN

En tidligere ansatt i SFTs juridiske seksjon bruker uttrykk som «logrende lydighet» for å beskrive SFT-direktør Håvard Holms håndtering av gasskraft-saken. «Den holdning som her er vist, reiser alvorlige og vidtrekkende spørsmål med hensyn til SFTs troverdighet», skriver byrettsdommer Øivind Østberg i siste nummer av tidsskriftet Kritisk juss. Østberg har vært ansatt i SFTs juridiske seksjon, og har vært underdirektør i den avdelingen i Miljøverndepartementet som håndterer klimaspørsmål.

Lojalitet fremfor integritet

SFT er i et spenningsfelt som direktorat underlagt Miljøverndepartementet, og faglig etat med selvstendig ansvar. Denne spenningen har vært der hele tiden, sier Østberg til N&M Bulletin. Men han legger til:

— Jeg kan ikke huske noe eksempel på at man til de grader har prioritert lojalitet på bekostning av integritet som i denne saken.

Juridisk feilaktig

Østberg mener forurensningstilsynet burde ha reagert da Regjeringen ikke ville behandle CO2-utslipp fra gasskraftverkene etter forurensningsloven.

— SFT burde ha plikt til å protestere meget klart mot en juridisk feilaktig sakshåndtering, sier han.

Istedet var det Bellona, Naturvernforbundet og opposisjonen på Stortinget som protesterte. Regjeringen ga etter

tillatelsen for CO2 etter forurensningsloven. SFT-direktør Håvard Holm var raskt ute med å slå fast at han ventet på instruks fra Miljøverndepartementet.

Logrende lydighet

I Aftenposten 6.6.97 siteres Holm slik: «Vi er en del av MD, som har full instruksjonsrett over oss». «Ønsker regjeringen ved

Miljøverndepartementet å kjøre saken raskt gjennom kan de be oss komme med en innstilling, som de så kan velge å ta hensyn til, eller ikke». Øivind Østberg omtaler Holms holdning som «logrende lydighet». Han hevder at SFT-direktøren kan og bør definere en mer selvstendig rolle i juridiske og miljøfaglige spørsmål. ■

Lover uavhengig behandling

SFT-sjefen avviser kritikken, og lover en selvstendig behandling av CO2-utslippene.

Han tror Forurensningsloven vil ha stor betydning for utfallet av gasskraftsaken.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

Håvard Holm mener Øivind Østberg blander kortene i sin artikkel.

—Vi må skille mellom departementets rett til å instruere oss om når vi skal anvende forurensningsloven, og hva som blir resultatet når vi anvender loven. Når vi først har begynt saksbehandling etter forurensningsloven har departementet

ikke noe de skulle sagt, sier Holm til N&M Bulletin.

Han mener kritikken Østberg reiser er viktig, men han ser ikke at han selv rammes av den.

Intern dialog

Holm synes det var uklart hvorvidt CO2-utslippene fra gasskraftverkene skulle behandles etter forurensningsloven, men har nå fått klar beskjed fra Miljøverndepartementet om at det skal skje.

— Hvis du i enkelte saker ikke får gjennomslag overfor departementet, er det da aktuelt å gå ut i media?

— Hvis jeg mener departementet tar feil, skriver jeg brev til dem. Det skal svært mye til for at jeg skal bruke media som kanal for slik kontakt.

— Skrev du brev til departementet i denne saken?

— Vi har hatt en muntlig intern dialog.

Stor betydning

Holm mener ingenting må tas for gitt i gasskraft-saken. Det er fortsatt helt åpent om det kan bli byggstart ved juletid. — Jeg tror forurensningsloven vil ha stor betydning for utfallet av gasskraftsaken, sier han. ■

Golfstrømmen består

Målinger tyder på at Golfstrømmen stadig driver med uforminset styrke. Altså ingen grunn til panikk, melder meteorologenes tidsskrift VærMelding - med klar adresse til fjorårets spekulasjoner om Golfstrømmen vil avta i styrke eller kanskje til og med snu på grunn av klimaendringer. ■

Lavere skatt — for miljøets skyld

Skatten din kunne blitt redusert med 15 prosent hvis politikerne var villige til å øke avgiftene på miljøskadelige varer og tjenester.

Det melder Worldwatch-rapporten «Getting the Signals Right: Tax Reform to Protect the Environment and the Economy».

Ifølge rapporten kommer 90 prosent av verdens skatteinntekter fra arbeid og investeringer. Bare fem prosent kommer fra skatter og avgifter på miljøskadelige varer og tjenester.

Worldwatch mener at en av de største svakhetene ved dagens markedbaserte økonomi er at prisene på mange varer og tjenester rett og slett ikke avspeiler de virkelige kostnadene. Dermed blir prisene kunstig lave. Regningen er det samfunnet - det vil si skattebetalerne - som må dele på. ■

OGSÅ KRAFTUTBYGGERE ER NATURVENNER

Vi gjør mye for å lege sår:
landskapspleie, arondering, tilsåing av tipper,
terskler, utsetting av settefisk m.m.

FHR

Foreningen til Hallingvassdragets regulering
Boks 2481 Solli, 0202 Oslo 2
Tlf. 22 43 50 50

Stortingsflertall for bedre byluft

En ny rapport fra Høyre viser enkelte friske takter i miljøpolitikken. Nytenkingen kan gi stortingsflertall for flere miljøreformer framover.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

Miljørapporten fra Høyre ble lagt fram i juni. Det var en egen «tenkegruppe» som la fram rapporten og Stortingsgruppa har stilt seg bak den.

Strengere krav til luftkvalitet

Kristin Krohn Devold i Høyres stortingsgruppe ledet arbeidet

med rapporten, og bekrefter at Høyre ikke er fornøyd med de nye kravene til luftkvalitet som Regjeringen har kommet med.

— Stortingsgruppa vil følge opp dette utover høsten, og jobbe for strengere krav, sier Devold.

Dermed er det store muligheter for at det blir stortingsflertall for bedre luft i norske tettsteder. Høyres stortingsgruppe foreslår nå redusert veiavgift over en treårsperiode

for de som skifter til piggfrie vinterdekk. Dersom dette ikke fører fram vil Høyre gå inn for avgift på piggdekk i byene.

Et annet forslag er at man ønsker forsøk med miljøsoner i byene, der kun nytte- og kollektivtrafikk slipper inn.

El-bilen har en sentral plass i «miljømanifestet». Partiet sier imidlertid ikke noe om hvor energien skal tas fra. Det skinner igjennom at Bellona har hatt en mann i Høyres «miljøtenkegruppe», og mange av forslagene innen samferdsel går nettopp på å øke utbredelsen av el-biler.

Grønn aksjesparing

Høyre framhever markeds-kreftene som viktige i arbeidet for et bedre miljø. Partiet vil

etablere miljøkriterier for å skille «grønne» bedrifter fra de «grå», og de vil vurdere å gi større skattefradrag for investeringer i grønne AMS-fond.

Innen energipolitikken vil Høyre bidra mer til forskning og introduksjon av nye fornybare energikilder.

Ett steg av gangen

Krohn Devold minner om at mange av forslagene ikke er helt gjennomarbeidet, men at stortingsgruppa vil bruke det neste året på å konkretisere forslagene.

Høyre-tvil om gass

Høyres miljørapport avslører en grunnleggende uenighet om gasskraftverkene. Rapporten anbefaler CO2-rensing fra kraftverkene, og dette kan koste Naturkraft svært dyrt.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

Kristin Krohn Devold i Høyres stortingsgruppe vil ikke være med på at kravet om CO2-rensing og deponering nødvendigvis gjelder for de to planlagte gasskraftverkene på Kårstø og i Øygarden. Tidligere leder i Unge Høyre, André Støylen, deltok også i miljøutvalget, og mener utvalgets innstilling gjelder for Naturkrafts planlagte verk.

Kamp i stortingsgruppa

Forslaget om CO2-rensing står i kontrast til partiets tidligere holdning til gasskraftverk. Krohn Devold er prinsipielt enig i rensing, men hun mener det er viktigere at Høyre står ved sitt gamle standpunkt når det gjelder

Naturkrafts to gasskraftverk.

— Vi er imidlertid interessert i å være med på å diskutere krav og detaljer i desember, sier hun, og er enig i at en internasjonal klimaavtale kan gjøre gasskraftverkene dyrere «i likhet med mange andre prosjekter».

Dyr rensing

Prosjektleder Tomas Palm i Bellona opplyser at rensing og deponering av CO2 fra kraftverkene vil koste rundt 500 millioner kroner pr kraftverk, og at årlige driftsutgifter vil stige med rundt 50 millioner kroner. Direktør Auke Lont i Naturkraft har tidligere uttalt til Dagbladet at en så stor utgiftsøkning vil gjøre det uinteressant med utbygging. ■

Grønt i det blå

KOMMENTAR

FRODE RØNNING,
JOURNALIST I N&M BULLETIN

I dette nummer av N&M Bulletin kan vi presentere et nytt hefte om miljøpolitikk fra Høyre. Stortingsrepresentant Kristin Krohn Devold fremhever at Høyre-folk er teknologioptimister, og løsningene i heftet bærer tydelig preg av dette. El-biler, CO2-rensing og nye fornybare energikilder er løsningen, og dette viser også at Bellona har fått gjennomslag for sine hjertesaker. Miljøprogrammet berører ikke fordeling mellom nord og sør, og er lite konkret i forhold til det faktum at forbruket i den rike del av verden er for stort. Faren er til stede for et blåøyd syn på teknologiens muligheter.

I klimapolitikken er betryggende å høre at lese at Høyre tar FN's klimapanel på alvor og at «Norge under de internasjonale klimaforhandlingene (bør støtte) ambisiøse krav til utslipps-reduksjoner, selv om dette skulle

komme i konflikt med norske interesser som olje- og gassproducent». Høyres energitalsmann Gunnar Fatland har flere ganger sådd tvil om FN's klimapanel og det er å håpe at Fatland-linja med dette har lidd nederlag.

Det er positivt at Høyre kan gripe tak i for eksempel utvikling av nye fornybare energikilder som kan bety industriell vekst, eksportinntekter og arbeidsplasser. Det har vært vanskelig å forstå motstanden mot dette før, og i energipolitikken har miljøbevegelsen lenge slåss mot konservative tanker i både Arbeiderpartiet og Høyre. Med Høyre på gli vil Arbeiderpartiet risikere å bli stående alene med FrP. Dermed er det rimelig å konkludere med at alle nye gode forslag fra Høyre har meget stor sannsynlighet for å gå gjennom i Stortinget. ■

VAREHUSET
MADLA HANDELSLAG
Tlf. 22 70 22

AVFALLSBEHANDLING

Tlf: 77 84 06 55

Avfallsinnsamling og
spesialavfallsmottak.

SENJA
AVFALLSELSKAP BA
Boinråden, 9300 Finnsnes

Gjesdal

ÅMOT
KOMMUNE

Tøy - Mobler - Tekstiler - Pussoriller
Hvitvaskeri - Maskulatur
Tømming av leiligheter - dedabo.
Fretax er en arbeidsmarkedtsbedrift
hvor yrkesrettet ettlaring står i fokus.
Du er alltid velkommen til en lønnsom handel.
DINE GAVER HJELPER OSS Å HJELPE ANDRE!
TELEFON: 51 50 11 00 FAX: 51 50 00 70

Hogger Statskog ulovlig?

Fylkeslandbruksstyret i Telemark har anmeldt Statskog for ulovlig hogst.

Naturvernere mener saken er prinsipielt svært viktig.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

Høsten 1995 hogg Statskog omlag 350 kubikkmeter skog i et område over verneskoggrensa i Tinn kommune.

Verneskog er skog der skogens funksjon som vern mot fjell og kyst eller spesielle områder er viktigere enn den direkte økonomiske nytten av skogen. Hogst i slike områder er kun lov med samtykke fra kommunen, men det hadde ikke Statskog innhentet i Tinn.

— Dette er brudd på retningslinjene for forvaltningen av verneskogen i Telemark, sier skogbrukssjef Dagfinn Jaren i Tinn kommune.

Jaren har vurdert saken for fylkeslandbruksstyret i Telemark, som igjen har anmeldt Statskog.

Uheldig for skogbruket

— Det er spesielt kritikkverdig at Statskog, som prøver å skaffe seg troverdighet i miljøspørsmål oppfører seg slik. De bør gå foran med et godt eksempel - ikke ligge langt etter resten av næringa i miljøspørsmål. Det vil skade skogbruket på sikt. Derfor er denne saken av stor prinsipiell betydning, sier leder Jon Ingebretsen i Naturvernforbundet i Telemark.

— Jeg vil understreke at dette ikke er noen miljøforbrytelse, repliserer skogforvalter Torkel Vindegg ved Statskog. Han innrømmer likevel at det er en soleklar glipp å hogge over verneskoggrensa uten å ha det formelle i orden.

— Statskog har selv sagt et spesielt ansvar for å ha orden i våre rutiner. Vi beklager sterkt det som har skjedd, sier han.

Ville fått lov?

Overfor N&M Bulletin antyder skogbrukssjef Dagfinn Jaren at Statskog under visse forutsetninger muligens ville ha fått tillatelse til hogsten dersom de hadde søkt på riktig måte.

— Det er umulig å vite om Statskog hadde fått tillatelse til dette hvis de hadde søkt om dispensasjon på skikkelig på vis. Det er imidlertid ikke interessant. Naturvernforbundet i Telemark mener det er en grunn til at vi har en verneskoggrens. Hvilken funksjon skal verneskoggrensa ha hvis det gis tillatelse til å hogge i hytt og pine, spør Jon Ingebretsen.

Avgjøres snart

Rjukan politistasjon mottok anmeldelsen av Statskog i vinter, men først i sommer har det blitt fortgang i saken, etter press fra blant andre Naturvernforbundet.

— Fortsatt gjenstår noe etterforskning, men vi regner med å ta en påtalemessig avgjørelse innen utgangen av august. Da kommer vår jurist tilbake fra ferie, sier Kari Anne Valsø ved Rjukan politistasjon. ■

Mannen - en miljøfare?

Svenske menn er 54 prosent mer miljøfarlig enn svenske kvinner. Dette har to sosiologer ved Universitetet i Lund kommet fram til.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

Menn reiser mer og bidrar dermed til større utslipp av klimagasser.

Forskerne har sammenlignet reisemønstrene, og forskjellene er slående. Herr Medel-Svenson reiser hvert år 1 200 mil med bil mot 850 mil for Fru Medel-Svenson, og mannen reiser dobbelt så langt med fly hvert år. Begge sykler like langt, mens hun går lengre.

Det er Dagens Nyheter som har sett på rapporten. De finner litt av forklaringen i at kvinner ofte jobber på steder man kan nå med kollektivtransport, mens menn ofte jobber på fabrikken utenfor bykjernen.

På den andre siden er det et faktum at menn tjener mer og at arbeidsløsheten er større blant kvinner. Dermed har menn bedre råd til flybilletter og biler. ■

Miljøet betaler for Indias vekst

India kan feire sitt 50-års jubileum som en nasjon i vekst. Men miljøet betaler prisen, medgir indiske ministre.

På tross av økonomisk vekst lever mer enn 300 millioner indere i dag i dyp fattigdom. Flere indiske ministre advarer mot den økonomiske utviklingen som har til hensikt å bringe dem ut av fattigdommen. De mener den kan forsterke de allerede voksende miljøproblemene, skriver Information.

For å heve velstanden uten å gå på bekostning av miljøet, mener finansministeren at det er behov for lokal støtte til miljøbeskyttelse, statlig kontroll på bruk av naturressurser og straff for miljøsyndere. ■

Fremmede arter slipper gjennom hull i loven

— Lovverket vårt er ikke godt nok til å forhindre at nye, skadelige arter etablerer seg her i landet, sier Jan Husby i Direktoratet for naturforvaltning.

N&M Bulletin
SIRI LEHNE NILSEN

De haiker med importvarer og er blindpassasjerer i lasteskip. Eller de hentes til landet bevisst. Lakseparasitt, krepsepest og mink er blant de mest kjente.

De vidt forskjellige skapningene har en ting felles: De er innført til Norge, og har skapt store problemer i sitt nye hjemland. Langt fra alle de introduserte artene skaper problemer. Men noen gjør det til gangs: De utrydder andre arter, blir ugress i landbruket og endrer store områder totalt. På verdensbasis regnes de introduserte artene som en av de største trusslene mot det biologiske mangfoldet.

Hull i lovverket

— Det er et lappverk av lover

som regulerer introduserte arter. Noe ligger hos landbruksmyndighetene, noe hos fiskerimyndighetene og noe hos miljømyndighetene, sier Husby. Han påpeker dessuten at det er mange hull i lovverket.

— Når for eksempel landbruksmyndighetene vurderer introduksjon av nye arter, er det i forhold til eventuelle skader arten kan gjøre i landbruket. Farene for miljøet generelt — om arten vil kunne etablere seg i norsk natur, og hva som kan skje hvis den gjør det — blir ofte ikke vurdert fordi lovverket ikke er godt nok.

Husby ønsker seg en samordning og en klargjøring av rollene til de forskjellige myndighetene. Dessuten vil han ha et regelverk som er lett å forstå, både for folk flest

og for blant annet tollere.

Lære av gen-regler

— Jeg tror vi kan ta lærdom av regelverket om genmodifiserte organismer. Også der dreier det seg om introduksjon av nye organismer. Reglene er nokså strenge, og fungerer godt.

Husby ser blant annet for seg at man krever konsekvensutredninger før folk får importere nye planter eller dyr til Norge.

— FN-konvensjonen om biologisk mangfold legger stor vekt på å forhindre innføring av nye arter. Gjennom å undertegne konvensjonen har Norge har forpliktet seg til å ta problemet alvorlig, sier han.

Seminar i Trondheim

I september blir temaet tatt opp på et seminar i Trondheim.

Der skal forskere og forvaltere identifisere problemer og legge opp forvaltningens strategi videre. Både når det gjelder forbedringer av lovverket, konkrete tiltak og hvilke områder som trenger videre forskning. ■

Utrydder gran andre arter?

Planting av gran i Nord-Norge er karakterisert som en av de største landskapsøkologiske endringene i moderne tid. Nå skal forskere undersøke hva granplantingen gjør med dyre- og plantelivet.

N&M Bulletin
SIRI LEHNE NILSEN

«Nordafor Rana veks ikkje gran» - barnelærdom i biologi for noen årtier tilbake. Nå har skogplantingen i Nord-Norge gjort at den gamle huskeregelen forlengst har mistet sin aktualitet. Hva skjer med naturen når et nytt treslag innføres i stor målestokk?

— Vi vet at det skjer noe, men vi vet ikke hva, sier Karl-Birger Strann ved Norsk institutt

for naturforskning i Tromsø.

— Her i nord har vi et dyre- og planteliv som er tilpasset bjørkeskogen. Gran fantes opprinnelig ikke her. For 30-40 år siden begynte man å plante gran, og nå begynner «granplantasjenes» virkelige å påvirke miljøet.

Forskerne vil i de fem kommende årene undersøke hva plantet granskog har betydd for dyre- og plantelivet.

— Hvis granplantingen går hardt ut over fåtallige arter, må

noe gjøres, mener Strann.

Svenske forskere har tidligere sammenlignet plantet granskog med naturlig skog, og kommet til at kulturskog er mye fattigere. Blant annet har det gått hardt ut over sjeldne og truede arter som er avhengig av gammelt trevirke for å kunne leve.

— Granplantene står så tett at nesten bare mose overlever. Etter tynning blir det noe bedre, men kulturskogen rekker aldri å utvikle noen stort mangfold, sier Bengt Nilgård ved Universitetet i Lund. Han legger til at lenger nord plantes ofte trærne lenger fra hverandre. Det gjør livet lettere for undervegetasjonen. ■

Sagt og skrevet

Forbannede kjeltringer

— Dere er noen forbannede kjeltringer som skriver rapporter uten å vite hva som har levd i elva på forhånd. Kurt Oddekalv skrikende til veterinærer og forskere under rotenonbehandling av Lærdalselva. Dagbladet.

En ny drittsekk

— Fy faen for en drittsekk. Bare anmeld ham. Forsker Tor Atle Mo fra Veterinærinstituttet om Kurt Oddekalv.

Skremselspropaganda

— FNs klimapanel består av folk som har bestemt seg for å suge penger ut av statskassene i ulike land, ved å skremme folk med klimaproblemer. Carl I. Hagen fra gasskraftdebatt i Øygarden, Aftenposten.

Strøm til enerom

— Vi må ha strøm til de enerommene vi skal bygge på aldershjemmene. Også fra Øygarden; energiminister Ranveig Frøiland forklarer hvorfor vi må bygge gasskraftverk, Klassekampen.

Vil kaste Regjeringa

— Jeg er villig til å kaste en hvilken som helst regjering, når som helst og hvor som helst, hvis det kan føre til at vi slipper å få gasskraftverk. Kristin Halvorsen, NTB-melding fra miljøtreffet i Øygarden.

Klapp en hund

— Vil vi forandre verden, kan vi starte med å klappe en hund. Forfatter Tor Åge Bringsværd til Dagbladet.

Norge og Sverige i atomkrangel

Nedlegging av to atomkraft i Sverige er blitt internasjonal storpolitikk. Norske Statkraft har en stor eierandel i verkene og krever en høy kompensasjon for tapt fortjeneste.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

Sosialdemokratiske riksdagsmedlemmer vil ikke akseptere at eierne at atomkraftverkene prøver å utsette nedleggingen eller at de vil utnytte situasjonen for å tjene penger. Stortingsrepresentant Gunn Karin Gjuul fra Arbeiderpartiet vil ta opp saken med olje- og energiminister Ranveig Frøiland.

Statlig norsk atomkraft

I april 1996 kjøpte det helstatlige norske selskapet Statkraft seg inn i det svenske selskapet Sydkraft. Dermed ble Statkraft medeier i to atomkraftverk med tilsammen fem reaktorer. Da den svenske Riksdagen i juni besluttet å legge ned en reaktor i Barsebäck i 1998, gikk Sydkraft ut og krevde full kompensasjon for tapt kraftproduksjon.

Svenske kommentatorer anslår at de eventuelt kan kreve opp mot ni milliarder kroner. Statkraft eier i dag 22 prosent av aksjer med stemmerett i Sydkraft.

Betent politisk sak

— Hvis eierne av kraftverkene prøver å utsette nedleggingen eller stiller urimelige krav om penger, vil det bli nødvendig med møter mellom den norske og den svenske energiministeren. Dette sier Martin Nilsson, sosialdemokratisk riksdagsmedlem. Nilsson deltok i den svenske energikommisjonen som i 1995 kom med sin innstilling. Han synes Sydkraft har inntatt en tøff forhandlingsposisjon og gått ut med svært høye krav.

— Jeg vil oppfordre eierne om å være nøkterne, og jeg minner også om folkeavstem-

ningen der det svenske folket gikk inn for gradvis nedlegging av atomkraftverkene. Nilsson er likefullt optimist når det gjelder erstatningsspørsmålet.

Vil ta opp saken

Gunn Karin Gjuul har sittet i Energi- og Miljøkomiteen for Arbeiderpartiet i inneværende periode. Hun medgir at det var en viss skepsis i Arbeiderpartiets stortingsgruppe til oppkjøp av aksjer i Sydkraft. Årsaken var at man ikke likte å bli eier av kjernekraftverk.

— Nedlegging av Barsebäck har ikke vært diskutert på en stund, men jeg vil definitivt ta dette opp med statsråden straks dette er mulig. Det er klart umoralsk hvis vi skal stikke kjepper i hjulene for svenskene når de har tatt denne beslutningen. Jeg forventer at Norge blir en lagspiller i nedleggingsprosessen, og at man unngår lange rettssaker og altfor høye krav til den svenske Regjeringen.

Gjuul viser til at de nordiske regjeringene nylig har begynt å samarbeide tett om energi- og miljø saker, og hun mener at erstatningen etter Barsebäck blir en prøvestein for dette nordiske samarbeidet.

Statkraft stiller krav

Administrerende direktør Lars Uno Thulin i Statkraft sitter i styret i Sydkraft. Han bekrefter at han stiller seg bak de kravene Sydkraft stiller til den svenske staten. Thulin har ikke hatt noen kontakt med Olje- og Energi-departementet i denne saken. Styret i Statkraft er satt sammen av Regjeringen, og olje- og energiministeren er generalforsamling.

Kun forretninger

Statsråd Ranveig Frøiland vil ikke blande politikk inn i denne saken.

— Statkraft har et eget styre som må ta avgjørelser på forretningsmessig grunnlag, og de forholder seg lojalt til vedtaket om nedlegging, sier hun.

Frøiland har ingen formening om erstatningssummen, og vil

ikke etterkomme kravet fra stortingsrepresentant Gjuul om å sørge for at Statkraft viser nøkternhet overfor den svenske staten.

— Jeg har gjennom samtaler med den svenske energiministeren blitt informert om nedleggingsvedtaket, men vi sørger for å holde forretninger og politikk atskilt, sier Frøiland. ■

▼ fakta

Atomkraft i Sverige
I 1980 ble det holdt en folkeavstemning i Sverige om atomkraftens framtid. Folk kunne stemme over tre alternativer. Det ble et meget knapt flertall (39,1 prosent) for nedlegging etter 25 år. Forslaget om nedlegging etter 10 år fikk 38,7 prosent av stemmene.

Ungdom vil ha ny folkeavstemning

To av tre svenske ungdommer vil ha ny folkeavstemning om atomkraftens framtid i Sverige. Ved forrige avstemning i 1980 var de for unge. Hele 89 prosent av ungdommene er villige til å betale mer skatt for utvikling av alternative energikilder. Et flertall på 72 prosent er i mot bruk av atomkraft i Sverige på lang sikt. ■

—Barsebäck ikke verdt en krone

Utover høsten vil det bli en skikkelig kranke i Sverige om verdien av Barsebäck-reaktorene. Anslagene har vært oppe i 20 milliarder kroner samlet for de to reaktorene, mens Tomas Kåberger i Naturskyddsföreningen mener de ikke er verdt noe som helst.

— Teknisk er det mulig å la kraftverkene leve evig, men det

vil ikke være økonomisk smart. Produsentene av kjernekraft betaler ikke hele prisen for det de driver med, sier han.

Kåberger satt også i energikommisjonen, og peker på at atomkraftverkene ikke er tilstrekkelig forsikret i tilfelle uhell. Etter hans mening innebærer dette i dag en indirekte subsidiering av atomkraft. ■

Ikke PVC-kutt i EU-biler

EU-Kommisjonen dropper planene om gradvis reduksjon av PVC-plast i kjøretøy.

— Kommisjonen har gitt etter for press fra USA og PVC-industrien, og svekket det som i utgangspunktet var omfattende forslag, sier Axel Singhofen fra Greenpeace til Weekly Bulletin.

PVC er et av basismaterialene i bilkonstruksjon, og blir av kommisjonen karakterisert som

veldig forurensende. Det opprinnelige forslaget gikk ut på en gradvis eliminering av PVC innen 2002.

Også European Environmental Bureau (EEB) kritiserer Kommisjonen for ikke å få til noen progresjon i elimineringen av PVC. Men EEB er tilfreds med at Kommisjonen har satt mål for gjenbruk og resirkulering som gir lite rom for forbrenning. ■

Unike vindmuligheter på Kola

Mulighetene for å utnytte vindkraft på Kola-halvøya er svært gode, viser ny rapport fra russisk miljøbevegelse.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

Rapporten viser at vindmøller på Kola-halvøya vil kunne levere kraft til omlag 15 øre per kilowatt-time. Dette er svært mye rimeligere enn tidligere kostnadsoverslag for vindkraft.

Vindkraftrapporten er utarbeidet av russiske forskere ved Kola Vitenskapssenter på oppdrag av den russiske miljøvernorganisasjonen GAIA. Dette er gjort mulig med støtte fra Naturvernforbundets TV-aksjonsmidler.

— Kysten utenfor Murmansk er trolig Europas beste område for vindproduksjon i storskala. Dette fordi det er stabilt høyt gjennomsnitt på vindhastigheten gjennom vinterhalvåret. Dessuten kommer vinden stort sett fra samme retning. Det betyr at møllene kan stå svært tett uten å skygge for hverandre. Utbyggingen blir ekstra rimelig fordi det allerede eksisterer infrastruktur

som veier, kraftledninger og vannkraftverk, sier Dag Arne Høystad, prosjektleder for Naturvernforbundets arbeid i Russland, til N&M Bulletin.

I følge Høystad ligger det meste til rette for å sette vindkraftplanene ut i livet. Den største bøygen er å overbevise kraftselskapet «Kolenergo», som har monopol på kraftmarkedet på Kola. Ledelsen ved Kolenergo ser rett og slett ikke noe behov for vindkraft. De har sin atomkraft og er fornøyd med det. Foreløpig ser de bare potensial for vindkraft i isolerte bosetninger.

— Vi er avhengig av å få Kolenergo interessert for å kunne introdusere vindkraft på Kola. GAIA's rapport er første steg på veien for å overbevise dem om at vindkraft er framtidsrettet. I og med at rapporten er utarbeidet av russere, og ikke av vestlige eksperter, har den større sjanser for å bli tatt imot positivt og seriøst, sier Høystad. ■

Atomkraft avvikles neppe

Atomkraftreaktorene på Kola er gamle og bør avvikles umiddelbart, mener vestlige eksperter. Likevel kan myndighetene komme til å forlenge levetiden på disse i mange år.

Kola atomkraftverk har i dag fire atomreaktorer. De to eldste skal etter planen stenge i 2003 og 2004. Vestlige faginstanser anbefaler imidlertid at de to stenges så raskt som mulig.

Myndighetene på Kola ser utbygging av ny atomkraft som eneste alternativ for å erstatte kraft fra disse reaktorene. Byggetillatelse er gitt, men byggingen er ikke kommet i gang på grunn av manglende finansiering, sier prosjektleder Dag Arne Høystad i Naturvernforbundet til N&M Bulletin.

I følge Høystad vil føderale myndighetene etter alt å dømme ikke finne plass til atomkraft på Kola på sine budsjetter.

Myndighetene har derfor sett vestover for å finansiere ny atomkraft med lån, tilskudd og salg av strøm.

— Det er utelukket at naboene i Norden vil kjøpe strøm fra et nytt atomkraftverk på Kola. Vestlige myndigheter vil heller ikke bidra til finansieringen av dette. Dermed er myndighetene på Kola uten realistiske planer for hvordan de skal erstatte kraften fra de gamle atomkraftverkene. Det betyr en viss sannsynlighet for at myndighetene lar de gamle reaktorene surre og gå langt utover sin planlagte levetid på 30 år. Det øker risikoen for dramatiske ulykker, sier Høystad. ■

Kalenderen

25.—27. august:

Miljøbykonferansen -97 i Fredrikstad. Arr.: Miljøverndepartementet og Fredrikstad kommune, 69 30 56 78.

27. august:

Åpent debattmøte om genteknologi i et 10-års perspektiv. Arr.: Bioteknologinemnda, 22 24 87 91.

26.—29. august:

Environment Northern Seas-konferanse, Stavanger. Arr.: ENS'97, 51 87 00 50.

1.—5. september:

Ministermøte i Spania i tilknytning til Oslo- og Pariskommisjonene.

29.—30. september:

Kurs om bioenergi fra skogen. Arr.: Bl.a. Bioenergigården, tel. 61 33 60 90.

20. oktober:

Kurs om bioenergi fra skogen. Arr.: Bl.a. Energigården, tel. 61 33 60 90.

7.—8. oktober:

Nordisk bioenergikonferanse. 1997. Arr.: Norsk bioenergiforening, 63 84 04 14.

20.—31. oktober:

Siste forhandlingsmøte om ny avtale under klimakonvensjonen, Bonn.

 JORDFORSK
SENTER FOR JORDFAGLIG MILJØFORSKNING
1432 ÅS

Fax: 64 94 81 10
Tlf: 64 94 81 00

 METODIKA

Metodika Gjenvinning AS

Gjenbruk • Gjenvinning • Containerutleie
Totale avfallsløsninger

Verktøier Funnlands vei 7 Postboks 229 Alnabru
Tlf. 22 32 11 90 Fax 22 32 11 05

Asker kommune
tar miljøet på alvor

LOM
KOMMUNE

Mitsubishi Motors Co

MMC Norge AS ... et selskap i Motor Gruppen
Postboks 43 Ristekka, 0516 Oslo
Kontor: Østre Akers vei 62
Telefon: 22 65 14 20
Fax: 22 64 96 99

KONGSBERG
ENERGI

INSTANES

Rådgivende ingeniører og landskapsarkitekter
MNIF - MRIF - MNLA

Gilde Agro Felleslakteri BA

ØYGARDEN KOMMUNE
TIL Øygarden 55 38 20 00
Fax: 55 38 20 50
5330 T.JELDSTED

Norges Colonialgrossisters Forbund
MEF

ENOK
NORD

Fylkeshuset, 9005 Tromsø
Telefon 77 62 32 59 Telefaks 77 62 30 81

Lønnsomt øko-landbruk

Økologisk gårdsdrift kan være mer lønnsomt for bonden enn konvensjonell drift, viser en ny undersøkelse.

N&M Bulletin
SIRI LEHNE NILSEN

Både innen melkeproduksjon og planteproduksjon gir økologiske driftsmåter høyest timebetaling, viser forsøkene som er gjort i samarbeid mellom Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (Nilf) og Planteforsk.

For melkeproduksjon ligger timelønnen så vidt høyere for økologisk produksjon. For planteproduksjon er forskjellen større. Det er overraskende, sier Nilf-forsker Knut Repstad.

Forsøk på Toten

Resultatene baserer seg på forsøk gjort på Planteforsks forsøksområder på Apelsvoll på Toten. Gjennom modellberegninger har man kommet fram til lønnsomheten i forskjellige driftsformer.

Timelønnen for planteproduksjon er beregnet til 51 kroner for produksjon med kunstgjødsel og sprøytemidler. For økologisk drift er summen 66 kroner. For melkeproduksjon ligger begge driftsformene rundt 80 kroner timen.

Større tilskudd til øko-drift

Holdningen generelt i landbruket har vel vært at økologisk

produksjon gir dårligere inntekt?

Ja, men det er jo først med alle ekstratilskuddene til økologisk drift at inntekten blir høyere, sier Repstad.

Kan forbrukerne vente seg billigere økologiske varer i tiden som kommer?

Det tviler jeg på. Omsetningen av øko-melk er sterkt regulert med avtaler. Og omsetningen er foreløpig så liten at hvis alle kostnadene skulle dekkes av forbrukeren, ville melken bli mye dyrere. Når det gjelder planteproduksjonen er det tilbud og etterspørsel som regulerer prisene.

Varierende avlinger

Repstad poengterer at avlingene kan variere en god del innen økologisk landbruk. Man har ikke de samme mulighetene til å fylle på med kraftfôr og kunstgjødsel ved behov. I tillegg peker han på at forsøksfeltene trolig er drevet under optimale forhold, og derfor kan ha gitt større avlinger enn normalt.

Forsøkene undersøkelsene baserer seg på har pågått i syv år. Repstad skulle gjerne ha holdt på lenger.

Det tar lang tid før jord som tidligere har fått tilført kunstgjødsel tilpasser seg

økologisk drift. Hele seks til åtte år. Det ville være interessant å se om avlingene i forsøksområdene holdt seg oppe i de neste fem-årene, sier Repstad. Selv tror han de ville synke noe, før de stabiliserer seg.

— Gledelig

En gledelig utvikling, mener Per Agerup i Norges Bondelag.

Det er veldig bra at man etter hvert får økonomi i den økologiske produksjonen. Det har ofte stoppet fordi økonomien sviktet, sier han.

Agerup har ikke sett rapporten fra Nilf, men tror undersøkelser som dette kan gjøre det aktuelt for Bondelaget å gå mer offensivt ut med oppfordringer om å legge om til økologisk drift.

Dessuten viser det at det ikke er behov for ytterligere spesifikke tilskudd til økologisk drift.

Bondelaget har hittil ikke hatt noen gjennomgripende diskusjon om økologisk landbruk, men setter i disse dager ned et utvalg som skal vurdere problematikken innen neste jordbruksoppgjør.

Mer penger til EUs øko-bønder

EU lover mer støtte til økologisk landbruk. I et utspill fra Kommisjonen loves økologiske bønder mer penger i direkte tilskudd, skriver Information.

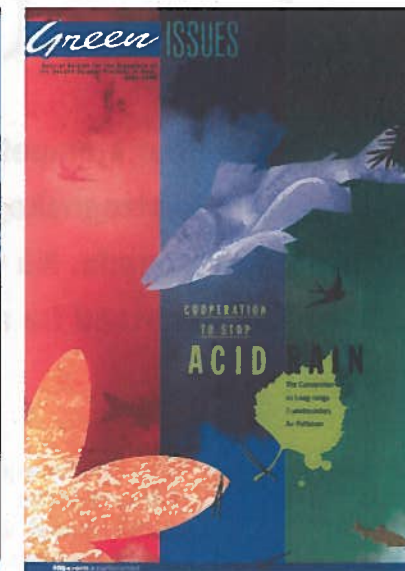
Nå har EU erkjent at man ikke kan gi penger til produksjon bare for å ha en produksjon. Miljøet er så belastet at man bør favorisere en mer miljøvennlig drift, sier Henrik Kloppenborg fra Landsorganisasjonen Økologisk Jordbruk. Han misliker dagens støtteordninger.

Hvis jeg drev mitt landbruk konvensjonelt, og utnyttet EUs ordninger maksimalt, så kunne jeg få hele 400 kroner mer per hektar, sier han.

Du treffer oss på ENS i Stavanger fra 26.8. til 29.8.

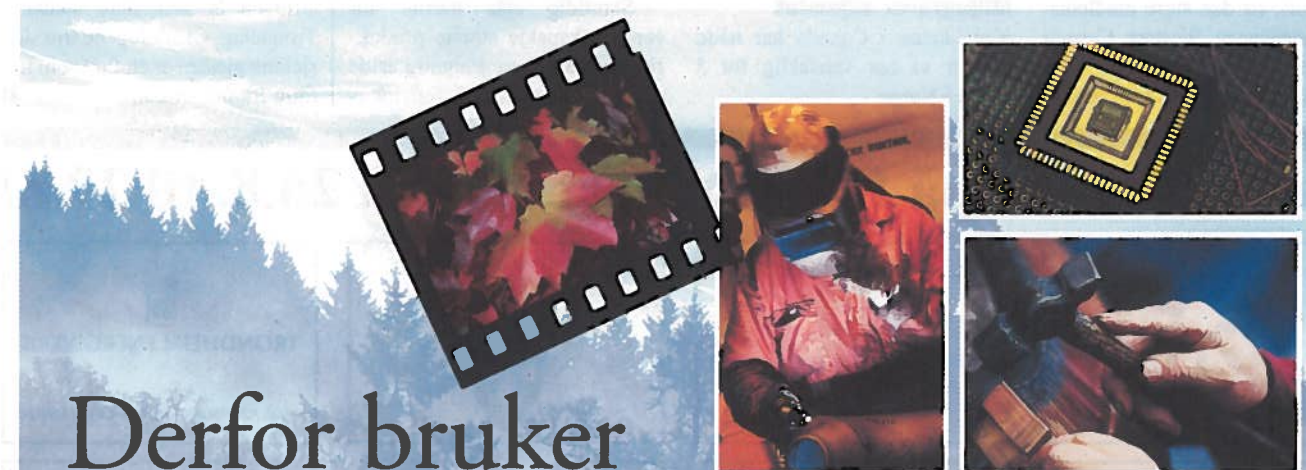
SURT FRA SKYENE

Les mer om den sure nedbøren i Miljøverndepartementets spesialblader på norsk og engelsk. Selv om Europas svovelutslipp ble redusert med over 40 prosent fra 1980 til 1993, har vi fortsatt store områder i Norge som er påvirket av den sure nedbøren. MDs spesialskrifter forteller deg hvor det er surt i Norge, om naturens tålegrenser, hva Norge gjør for å redusere nedbøren og ikke minst hvordan vi arbeider internasjonalt for å stanse de langtransporterte forurensningene fra Øst- og Vest-Europa.

Hefene MiljøSpesial «Sur nedbør/Acid Rain» og «Cooperation to stop acid rain» får du ved å kontakte Statens forurensningstilsyn, Strømsveien 96, Postboks 8100 Dep., 0032 Oslo
Telefon: +47 22 57 34 00, Telefaks: +47 22 67 67 06

Miljøverndepartementet

Derfor bruker ABB livsløpsanalyser

Skal man ta hensyn til miljøet, må man se produktene i et livsløpsperspektiv - fra råvareutvinning til deponering eller resirkulering. ABB er kanskje det selskapet i verden som er kommet lengst i bruk av livsløpsanalyser.

Vil du vite mer om ABB, besøk oss på ENS'97, eller se vår hjemmeside på Internett <http://www.abb.no>

ABB

Støtt
Naturvernforbundet
du også!

Annonser i
N&M Bulletin!

Skogkrig i Canada

Innbitte miljøvernere har kjempet hardt for å redde de store kystregnskogene langs vestkysten av Canada. Nå møter aktivistene kraftig motstand fra anti-miljøvernere.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

Omlag fem hundre skogvernere har lenge gjort livet surt for myndigheter og skogselskaper som hogger ned kystregnskogen i den canadiske delstaten British Columbia. Aktivistene kommer fra lokale indianerstammer, Greenpeace, Forest Action Network og den store medlemsorganisasjonen Western Canada Wilderness Committee.

Arbeidsmetodene har bestått i

både informasjonsarbeid og lobbyvirksomhet, men først og fremst direkte aksjoner for å stoppe hogstmaskiner. I sommer har aktivistene stoppet hogst i Kimsquit ved Bella Coola og på King Island. Nå tar tilhengerne av hogsten i bruk kraftige virkemidler for å stoppe miljøvernerne.

Miljøgraver skjendet

Konfliktene i Canada har nådd høyder vi har vanskelig for å forstå i Norge.

— Anti-miljøvernere har gått til fysisk angrep på naturvernere. De har brent indianernes flagg, ramponert våre biler og båter og skjendet avdøde miljøvernernes gravplasser. Greenpeace er dessuten blitt erklært fiender av myndighetene i British Columbia, sier Gavin Edwards i aksjonsgruppa Forest Action Network.

Attraktiv skog

Den store «Great Bear Rainforest» i British Columbia regnes for å være blant de mest naturskjønne områdene i verden med sine enorme bartrær. I tillegg huser området noen av verdens største bestander av grizzlybjørn, ulv, puma og hvithodet havørn.

Samtidig står trærne for verdens kanskje største produksjon av biomasse. Følgelig er de svært attraktive for de store inter-

nasjonale tømmerselskapene.

Laksen dør

Myndighetene i British Columbia har gitt de store selskapene tillatelse til å drive flatehogst i områder på størrelse med et middels norsk fylke. Dette får store konsekvenser for naturen. Hele dalsider blir liggende nakne, og erosjon fører til at elver på det nærmeste blir fylt igjen når store områder raser ut. Laksen har dødd ut mange steder, og fiskeindustrien står i fare for å kollapse.

Åtselgribb i Norge

En indisk åtselgribb er observert i Norge i løpet av mai og juni, melder bladet Vår Fuglefauna. Gribben er sett flere steder i Trøndelag. Ornitologene tror den sjeldne gjesten er en fugl som har rømt fra fangenskap. ■

Du treffer oss på ENS i Stavanger fra 26.8. til 29.8.

Lyse Kraft

DNV
Sjøgata 1,
Postboks 400,
N-4001 STAVANGER, Norge
Tlf: +47 51 30 00 00
Faks: +47 51 30 00 70

**ROGALAND
FYLKES-
KOMMUNE**

TRONDHEIM ENERGIVERK

—MILJØRIKTIG ENERGIFORSYNING—

**GASSTORGET
Stand E 520**

*en unik felles stand for 55
utstillere med engasjerte
og hyggelige medarbeidere.*

*En helhetlig og bred norsk presentasjon av gass
og gassrelatert virksomhet.*

Vinn — 3 gassgriller med beholder trekkes blant
riktig besvarte og innleverte evalueringsskjema.

Velkommen til Gasstorget —
Gassenteret Tjeldbergoddtvalget Trolltvalet

GAS
Senteret

A/S Norske Shell